

Bir Tıp Fakültesinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Tıp Tarihi Dersi Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi*

Evaluation of the Views of the Students of a Medical Faculty about the Medical History Lesson

Fuat İnceⁱ, Kıymet Batmazⁱⁱ

ⁱDr. Öğr. Üyesi, Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik AD., <https://orcid.org/0000-0002-2887-7512>

ⁱⁱArş. Gör. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD., <https://orcid.org/0000-0002-3615-7953>

ÖZ

Amaç: Bir tıp fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin tıp tarihi dersi hakkındaki görüşlerinin değerlendirilmesidir.

Yöntem: Çalışma tanımlayıcı araştırma tipinde tasarlanmıştır. Bir devlet üniversitesinin tıp fakültesinde okuyan dönem-1 öğrencilerinde 2020 yılının Kasım ve Aralık aylarında yürütülmüştür. Araştırmanın evrenini, tıp tarihi dersini alan 249 öğrenci oluşturmuştur. Örneklem büyüklüğüne (n=208) ulaşılmıştır. Veriler literatür doğrultusunda oluşturulan form aracılığıyla çevrim içi olarak toplanmıştır. Etik Kurul onayı ve öğrenci izinleri alınmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin yaş ortalaması 18.6±1.1 yıldır ve %84.6'sı 90-100 arası akademik ortalamaya sahiptir. Öğrencilerin meslekten memnuniyet ortalamaları 7.4±1.8 (min-max=1-10) ve %88.5'i mesleğe karşı olumlu bakış açısına sahiptirler. Öğrencilerin %64.4'ü dersin öğleden sonra işlenmesini, %98.1'i ders notu verilmesini, %76'sı ders notunun bir gün önce verilmesini istemiştir. %54.8'i kaynak kitap takibinin gerekli olmadığını belirtmiştir. Öğrencilerin %57.7'si görsel öge olarak slayt veya barkovizyon kullanılmasını, %95.7'si derste video gösteriminin faydalı olacağını ifade etmiştir. Öğrencilerin %64.9'u dersle ilgili etkinliklere katılım, konu anlatımı, vaka anlatımı gibi aktif eğitim yöntemlerinin kullanılmasını istediklerini belirtirken; %51.9'u eğiticinin sınıfı derse katmasını istediklerini dile getirmiştir.

Sonuç: Araştırmanın bulguları değerlendirildiğinde öğrencilerin aktif eğitim yöntemlerine sıcak baktıkları görülmektedir. Bu nedenle öğrencilerin dersle ilgili etkinliklere katılımını sağlamak öne çıkmaktadır. Konu ve vaka anlatımı gibi aktif eğitim yöntemleri kullanılarak derse olan ilgi artırılabilir. Derslerde video gibi görüntülü-sesli materyallerin daha fazla kullanılması önerilmektedir. Bu bakımdan dersi veren eğiticinin görsel-işitsel araçların ve çeşitli etkinliklerin nerelerde kullanılacağına ilişkin hatırlatıcı notlar hazırlaması önemlidir. Ayrıca Covid-19 pandemisi ve benzeri süreçler dikkate alındığında uzaktan eğitim platformlarının aktif eğitim yöntemlerine uyumlu olmalarının sağlanması başka bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tıp eğitimi, Tıp tarihi dersi, Öğrencilerin görüşleri

ABSTRACT

Aim: To evaluation views of a medical faculty students about medical history lesson.

Method: The study is designed in descriptive research type. It was conducted in November and December 2020 for 1st class students studying at medical school of a state university. Universe of research consisted of 249 students taking medical history lesson. Sample size (n = 208) was reached. Datas were collected online using form created in line with literature. The Ethics Committee approval and student permits have been obtained.

Results: Average age of students is 18.6 ± 1.1 years and 84.6% of them have an academic average of 90-100. Average of students' satisfaction with profession is 7.4 ± 1.8 (min-max = 1-10), 88.5% of them have a positive perspective towards profession. Students' 64.4% wanted lesson to be taught in afternoon, 98.1% to be given a course note, and 76% wanted it given day before. Their 54.8% stated that it is not necessary to follow source book. Students' 57.7% stated that using a slide or barcovision as a visual element, 95.7% of them stated that it would be useful to show video in lesson. While 64.9% of students stated that they wanted to use active education methods such as participation in lesson-related activities, lectures, case lectures; 51.9% of them stated that they wanted instructor to include class in lesson.

Conclusion: When results of study are evaluated, it is seen that students look favorably on active education methods. Therefore, it is prominent to ensure that students participate in lesson-related activities. The interest in lesson can be increased by using active education methods such as subject and case narration. It is recommended to use more video-audio materials such as video in lessons. In this respect, it is important for the lecturer to prepare reminder notes on where to use audio-visual tools and various activities. In this respect, it is important for lecturer to prepare reminder notes on where to use audio-visual tools and various activities. In addition, considering Covid-19 pandemic and similar processes, it is another requirement to ensure that distance education platforms are compatible with active education methods.

Keywords: Medical education, Medical history lesson, Students' views

*Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi, 2021; 11 (3): 502-511

DOI: 10.31020/mutfd.858277

e-ISSN: 1309-8004, ISSN 1309-761X

Geliş Tarihi – Received: 11 Ocak 2021; Kabul Tarihi - Accepted: 8 Haziran 2021

İletişim - Correspondence Author: Fuat İnce <incefuat@gmail.com>

Etik Kurul Onayı: Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Etik Kurulu (25.11.2020 tarih ve 46/3 sayı)

Giriş

Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization-WHO) sağlık kavramını “bedensel, ruhsal ve sosyal yönlerden tam bir iyilik” durumu olarak tanımlanmıştır.¹ Sağlık hizmetleri sağlığa zarar veren etmenlerin yok edilmesini, toplumun korunmasını, hastaların tedavi edilmesini, bedensel ve ruhsal yetenekleri azalmış olanların rehabilite edilmesini içermektedir.² Sağlık hizmet sunumunu vazgeçilmez unsuru sağlık personelinin eğitimidir.³ Bu kapsamda tıp fakültelerinin yükümlülüğü; toplumun öncelikli sağlık sorunlarını kavrayan, önleyen, çözüm üreten, sağlığı geliştiren, sağlık belirleyicilerine müdahale edebilen hekimler yetiştirmektir.⁴

Türkiye’de belli başlı üniversitelerin bünyesinde bulunan tıp fakültelerinin sayısı 1980’li yıllardan itibaren giderek artmaya başlamıştır.⁵ Çeşitli fakültelerde farklı eğitim modelleri ve programları tercih edilmektedir. Ülkemizde tıp eğitiminin standardizasyonu için 2014 yılında tıp eğitiminde bir “çerçeve program” hazırlanmıştır.⁶ Türkiye’de tıp fakültesinden mezun olan öğrencilerin kazanmaları gereken asgari bilgi, beceri ve tutumları onlara kazandırarak yetkin hekimler olarak göreve başlamalarını sağlamak amacıyla Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitimi Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (UÇEP) hazırlanmıştır. Programda altı yıllık tıp eğitimi müfredatı bir bütün olarak ele alınmıştır.⁶

UÇEP’in 2020 yılı versiyonunda “davranışsal, sosyal ve beşeri bilimler durumlar listesinde” ana durumlardan birisi de “hukuki ve etik durumlar” olarak belirlenmiştir. Diğer başlıkların ilgili yerlerinde de etik ile ilgili hususlara yer verilmiştir. Ayrıca yetkinlik alanlarının ikincisi “mesleki değerler ve yaklaşımlar” olarak yer almaktadır. Böylece hekimlerin tıbbi uygulamalarını, bireylerin sosyal, kültürel ve davranışsal özelliklerini de dikkate alarak yapmalarına yönelik beklentiye uygun olarak etik ile konuların UÇEP’te yer alması sağlanmıştır. Temel tıp bilimlerinin eksikliğinde klinik bilgilerin yerleşmesinde zorluk yaşanacağı bu programda ifade edilmiştir. Temel tıp bilimlerinden birisi olan tıp tarihi ve etik eğitiminin bu yönüyle dikkat çektiği görülmektedir.⁶

Tıp ve tıpla ilgili konular bugün artık bilimsel ruhun nüfuz ettiği özel bir teknoloji alanı haline gelmiştir. Bu durum tıbbın zaman içerisinde insan kültürüne şekil veren en başta gelen etmenlerden birisi olmasını sağlamıştır. Hekimin, hasta ile olan ilişkilerini ahlaki sorumluluk temelinde yürütmesi gerekliliktir. Bu bakımdan günümüz hekimleri kendilerinden önceki meslektaşlarının düşünmediği konulara yönelmek, eskiden beri süre gelen hususları gözden geçirmek ve meslekleri ile ilgili etik konuları yeniden belirlemek durumundadırlar. Tam da bu nedenlerle tıbbın etik boyutunun eğitimi önceden çok az fakültenin eğitim programında yer almaktayken, günümüzde tüm dünyada tıp eğitiminde önemli bir yer bulmuştur.⁷

Etik eğitimi, tıp öğrencilerinin güç durumları tanınması ve sorunlara ilkeli ve akılcı bir yaklaşımda bulunabilmeleri için gereklidir. Böylece öğrencilere etik hassasiyet kazandırılması amaçlanmaktadır. Bu ise ağırlıklı olarak öğrenim ve meslek pratiklerine dayanmaktadır. Temel eğitim, bireysel donanım ve sosyokültürel kökenler de bu özel hassasiyeti etkileyen diğer hususlar olarak sıralanabilirler.⁸ Tıp etiği, tıbbi ilişkiler çerçevesinde sağlık profesyonellerinin iyi davranmak adına neleri yapmaları ve nelerden kaçınmaları gerektiği hakkındadır.⁹ Hasta ile etkileşim halindeki etik eğitiminin daha yararlı olduğu, bu nedenle de bu eğitimin müfredatın tamamına yayılacak şekilde düzenlenmesi önemlidir.¹⁰ Etik eğitiminin planlanmasında ve uygulanmasında fakülteler arasında “zamanlama, içerik, eğitim yöntemleri, değerlendirme vb.” hususlarda farklılıklar bulunmakla birlikte içerik yönünden benzerlik bulunmaktadır.¹¹

Tıp tarihi eğitimi ile tıbbi başarıların hangi temeller üzerinde oturduğu ve tıbbın hangi aşamalardan geçerek bugünlere geldiğini öğretmenin yanında öğrencilere geriye dönük (retrospektif) düşünme alışkanlığı kazandırmak amaçlanmaktadır.¹² Adeta bir “tıba giriş” dersi olarak düşünülebilecek tıp tarihi dersi, hekimliğin bugüne nasıl geldiğini öğretmekte, geçmiş ile günümüz arasında köprü kurmaktadır.¹²⁻¹⁴ Böylece modern tıbbı layıkıyla anlamak ve problemlerine çözüm bulmak mümkün olabilmektedir.¹²

Tıp fakülteleri, öğrencilere hekimlik mesleğine ilişkin değerlerin, yapılandırılmış müfredatla veya örtük eğitim programı olarak adlandırılan metotla öğretildiği ve bunların yeni nesillere etik ilkeler ve tutumlar çerçevesinde iletildiği yerlerdir. Bu sayede öğrenciler bir yandan hekimlik kimliğini kazanırken diğer yandan da değerler eğitimini bir arada alırlar.¹⁵ Bu sayede tıp öğrencileri bir eğitim-öğretim kurumu olmanın çok ötesinde özel sosyal çevre özelliği de bulunan fakültelerinden mezun olduklarında hekim gibi düşünmeyi, hissetmeyi ve davranmayı öğrenirler.¹⁰ Tıp fakültelerinin en önemli misyonlarından birisi de mezuniyeti müteakip hekim olacak öğrencilerine meslek yaşantılarında hastalar, diğer sağlık mensupları ve toplum ile olan ilişkilerinde etik değerlerin fonksiyonlarını anlatmaktır.¹⁶ Tüm bu gereklilikler doğrultusunda tıp tarihi ve etik derslerinin tıp eğitimi müfredatında yer alması çok önemli olduğu görülmektedir. Bu durum tıp müfredatında tıp etiği ve tıp tarihi öğretimine yönelik iddialı beklentilerin oluşmasına neden olmuştur.¹³

Tıp tarihi ve etik dersleri daha çok sınıf dersi (lecture) olarak uygulanmaktadır. Sınıf derslerinde hem eğiticinin hem de öğrencilerin ilgi ve dikkatlerini uzun süre koruyabilmeleri oldukça zordur. Bu dersler görsel ve işitsel araçlar ile desteklendiğinde sınıf derslerinin etkinliği artırılabilir.⁷

Bir eğitim programının etkinliğinin değerlendirilmesinde program değerlendirme çalışmasının yapılması, akreditasyon süreçlerinde de bir model kapsamında programın değerlendirilmesi önerilmektedir.^{17,18} Bu değerlendirmelerin ilk basamaklarında ise öğrencilerin görüşlerinin değerlendirilmesi önerilmektedir.¹⁹

Bu çalışmanın amacı tıp fakültesi birinci yıl öğrencilerinin tıp tarihi dersi ile ilgili görüşlerinin değerlendirilmesidir.

Gereç ve Yöntem

Çalışma tanımlayıcı tipte bir araştırmadır. Araştırma için Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Etik Kurulundan 25.11.2020 tarihli ve 46/3 sayılı onay alınmıştır. Öğrencilere çevrim içi olarak ulaştırılan “Gönüllü Katılım Formu” ve “Katılım Sonrası Bilgi Formu” aracılığıyla araştırma süreci (araştırmanın amacı, uygulanması, katılımın gönüllülük esasına göre olacağı vb.) hakkında gerekli bilgi verilmiş ve onamları alınmıştır. Çalışma için 2020-2021 Eğitim ve Öğretim Yılında, bir devlet üniversitesinde birinci sınıf birinci kurul derslerinin tamamlanmasının hemen ardından tıp fakültesi dönem-1 öğrencilerinde 2020 yılının Kasım ve Aralık aylarında yürütülmüştür.

Araştırmanın evrenini, Tıp Tarihi ve Etik dersini alan toplam 249 dönem-1 öğrencisi oluşturmuştur (n:249). Örneklem büyüklüğü hesabında “sample size calculator” programı kullanılmıştır. Örneklem büyüklüğü, $p=0.05$ ve evren 249 alındığında; 208 olarak hesaplanmıştır. Araştırma için hesaplanan örneklem büyüklüğü sağlanmıştır.

Veriler, literatür doğrultusunda oluşturulan anket formu ile içinde bulunulan Covid-19 pandemisi nedeniyle çevrim içi (online) olarak toplanmıştır. Anket formu; öğrencilerin sosyodemografik-meslek ile ilgili özellikleri ve tıp tarihi ve etik dersi ile ilgili görüşlerine dair toplam 27 sorudan oluşmaktadır. Formda sosyodemografik – meslek ile ilgili özellikleri (yaş, cinsiyet, medeni durum, ekonomik durum, anne-baba eğitim düzeyi, mezun olunan lise, çalışma durumu, akademik ortalama, eğitici memnuniyet, tıp fakültesini tercih etme durumu, hekimliğe bakış açısı) ve derse ilişkin sorular (dersin mesleki açıdan önemi, görsel öğe kullanımı, dersin anlatılma zamanı, ders notu/kaynak ile ilgili sorular, ders anlatımı sırasında müzik dinletilmesi, aktif eğitim yöntemleri kullanımı, ders sırasında sınıfın katılımı, video gösterimi, ders ile ilgili bilgi alınması, slayt kullanımına dair öneriler, teorik ders ve uygulamaya yönelik öneriler) yer almaktadır.^{20,21}

Öğrencilerin araştırmaya dair bilgilendirilmeleri veriler toplanmadan önce araştırmacı tarafından yapılmıştır. Bunun ardından, Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrenci Yönetim Sistemi (ÖYS) ile Fakülte Öğrenci İşleri Birimi ve dönem-1 öğrencileri tarafından ortak kullanılan whatsapp grubu üzerinden anket

formunun çevrim içi olarak öğrencilere ulaştırılması sağlanmıştır. Böylece araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilerin, formu yine çevrim içi doldurması sağlanmıştır. Veri toplama formunun doldurulması ortalama 8-10 dakika kadar sürmüştür.

Anket verilerinin analizinde JASP yazılımı kullanılmıştır (<https://jasp-stats.org/>). Toplanan verilerin sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma ile tanımlayıcı istatistikleri değerlendirilmiştir.

Bulgular

Öğrencilerin yaş ortalaması 18.6 ± 1.1 yıl olup, %59.6'sı kadın, %54.8'nin ekonomik durumu orta, %50.5'inin annesi üniversite ve üstü mezun iken %71.2'sinin babası yine üniversite ve üstü mezun idi. %50.5'i fen lisesi mezunu olup %1.4'ü ise çalışmaktadır. Yine öğrencilerin %84.6'sı 90-100 arası akademik ortalamaya sahiptir. %7.2'si tıp fakültesini istemeyerek geldiğini, %88.5'i ise mesleğe karşı olumlu bir bakış açısına sahip olduğunu belirtmiştir. Meslekten memnuniyet ortalamaları ise 7.4 ± 1.8 (min-max=1-10) olarak saptanmıştır. (**Tablo 1**)

Tablo 1. Dönem-1 Öğrencilerinin Sosyodemografik ve Meslek ile İlgili Özellikleri

	Sayı	(%)
Cinsiyet (n=208)		
Erkek	84	40.4
Kadın	124	59.6
Ekonomik Durum (n=208)		
Çok kötü	1	0.5
Kötü	9	4.3
Orta	114	54.8
İyi	82	39.4
Çok iyi	2	1.0
Anne Eğitim Durumu (n=208)		
Okuryazar değil	1	0.5
Okuryazar	3	1.4
İlkokul mezunu	41	19.7
Ortaokul mezunu	12	5.8
Lise mezunu	46	22.1
Üniversite ve üstü mezun	105	50.5
Baba Eğitim Durumu (n=208)		
İlkokul mezunu	27	12.9
Ortaokul mezunu	11	5.3
Lise mezunu	22	10.6
Üniversite ve üstü mezun	148	71.2
Mezun Olunan Lise (n=208)		
Genel lise	7	3.3
Süper lise	1	0.5
Anadolu lisesi	83	39.9
Fen lisesi	105	50.5
Diğer	12	5.8
Çalışma Durumu (n=208)		
Çalışıyorum	3	1.4
Çalışmıyorum	205	98.6
Akademik Başarı Ortalaması (n=208)		
50 altı	1	0.5
50-59	2	1.0
70-79	5	2.4
80-89	24	11.5
90-100	176	84.6
Tıp Fakültesini Tercih Etme Durumu (n=208)		
İsteyerek	193	92.8
İstemeyerek	15	7.2
Hekimlik Mesleğine Bakış Açısı (n=208)		
Olumlu	184	88.5
Olumsuz	8	3.8
Kararsız	16	7.7

	Ort±SS	Min-Max
Yaş (yıl)	18.6 ± 1.1	16 - 26
Mesleki Memnuniyet	7.4 ± 1.8	1 - 10

Öğrencilerin ders ile ilgili özellikleri sorgulandığında; öğrencilerin %64.4'ü dersin öğleden sonra işlenmesini, %98.1'i ders notu verilmesini, %76'sı ders notunun bir gün önce verilmesini isterken; %69.2'si bir gün önce verilmesi halinde derse hazırlanarak gelebileceğini ve %54.8'i kaynak kitap takibinin gerekli olmadığını ifade etmiştir. Araştırmaya katılanların %57.7'si görsel öge olarak slayt veya barkovizyon kullanılmasını, %95.7'si derste video gösterilmesinin yararlı olacağını belirtmiştir. %65.9'u derste hafif ya da klasik müzik dinletilmesini istemediklerini; istememe nedenini ise müzik dinletisinin dikkat dağıtıcı ve konstrasyon azaltıcı etki gösterebilmesi olarak belirtmiştir. Öğrencilerin %64.9'u dersle ilgili etkinliklere katılım, konu anlatımı, vaka anlatımı gibi aktif eğitim yöntemlerinin kullanılmasını istediklerini belirtirken; %51.9'u eğiticinin sınıfı derse katmasını istediklerini dile getirmiştir. Öğrencilerin %79.8'inin dersle ilgili daha önce herhangi bir yerden bilgi edinmedikleri tespit edilmiştir. Bilgi edinenlerin ise %51'i üst sınıflardan faydalanmıştır. Öğrencilerin %51.4'ü kullanılan slaytlar ve dersin işleniş hakkında "gayet yeterli, memnunum" şeklinde görüş bildirmiştir. Öğrencilerin dersten görüş/önerileri sorgulandığında %24.2'si herhangi bir görüş/önerisi olmadığını; %23.7'si ise ders anlatımının daha çok görsel öge (video/belgesel vb)/vaka sunumu ile zenginleştirilmesi gerektiği yönünde fikir beyan etmiştir. Öğrenciler 6.8±2.4 (min-max= 1-10) ortalama ile dersi meslek açısından önemli bulduklarını belirtmiştir. (Tablo 2)

Tablo 2. Dönem-1 öğrencilerinin Tıp Tarihi ve Etik Dersi ile İlgili Görüşleri

	Sayı	(%)
Ders anlatımında hangi görsel öğenin kullanılmasını istiyorsunuz? (n=208)		
Tahta	10	4.8
Video	78	37.5
Slayt veya barkovizyon	120	57.7
Dersin ne zaman anlatılmasını tercih edersiniz? (n=208)		
Sabah	74	35.6
Öğleden sonra	134	64.4
Anlatılan ders ile ilgili ders notu verilmeli mi? (n=208)		
Evet	204	98.1
Hayır	4	1.9
Cevabınız evet ise; ne zaman verilmeli? (n=204)		
En az bir gün önce	158	77.4
Dersten hemen önce	27	13.2
Dersten sonra	19	9.4
Dersten en az bir gün önce verilirse derse okuyarak gelir misiniz? (n=208)		
Evet	144	69.2
Hayır	64	30.8
Dersten hemen önce ders notu verilmesi derse olan ilginizi azaltır mı? (n=208)		
Evet	60	28.8
Hayır	148	71.2
Ders anlatırken belli bir kaynak (kitap) takip edilmesinin sizce faydası var mı? (n=208)		
Evet	94	45.2
Hayır	114	54.8
Ders anlatımı sırasında hafif ya da klasik müzik dinletilmeli mi? (n=208)		
Evet	71	34.1
Hayır	137	65.9
Müzik dinletisini nasıl karşılırsınız? Nedenini belirtir misiniz? (n=130)		
Nötrüm	9	6.9
Gereksiz buluyorum	19	14.6
Dikkatimi dağıtır	54	41.5
Odaklanmayı arttırır	15	11.6
Zihnimi rahatlatır	8	6.2
Olumlu karşılıyorum	25	19.2

	Sayı	%
Tıp Tarihi ve Etik dersinde aktif eğitim yöntemlerinin kullanılmasını “örneğin öğrencilerin dersle ilgili etkinliklere katılımı, konu anlatımı, vaka anlatımı vs” ister misiniz?		
Evet	135	64.9
Hayır	73	35.1
Tıp Tarihi ve Etik dersinde eğiticinin dersi anlatırken sınıfı derse katmasını ister misiniz?		
Evet	108	51.9
Hayır	100	48.1
İlgili konularda video gösteriminin faydalı olacağını düşünüyor musunuz? (n=208)		
Evet	199	95.7
Hayır	9	4.3
Dersle ilgili daha önce herhangi bir bilgi edindiniz mi? (n=208)		
Evet	42	20.2
Hayır	166	79.8
Cevabınız evet ise kimden? (n=43)		
Üst sınıf	22	51.2
Akranlar	14	32.5
Diğer	7	16.3
Konuların sunumu sırasında kullanılan slaytlara yönelik önerilerinizi belirtir misiniz? (n=198)		
Kısa, sade ve anlaşılır olmalı	51	25.7
İlgi çekici hikaye ve görsel öğelerle zenginleştirilmeli	41	20.7
Slayt metninde arka fon açık renk, yazılar büyük punto ile koyu yazılmalı	11	5.6
Gayet yeterli, memnunum	95	48
Tıp Tarihi ve Etik dersinin verimli geçmesi için beklenti/önerileriniz nedir? (n=186)		
Herhangi bir beklenti / önerim yok	45	24.2
Şu anki ders akışından memnunum	34	18.3
Ders süresi daha kısa olmalı	16	8.6
Anlatımın daha çok görsel öge (video/belgesel vb)/vaka sunumu ile zenginleştirilmesi	44	23.7
Ders akışını bozan teknik sorunlar/gürültü gibi durumlar giderilmeli	13	7
Sınava yönelik kısımlara daha çok dikkat çekilmesi	9	4.8
Derslerin interaktif işlenmesi	25	13.4
	Ort±SS	Min-Max
Dersi meslek açısından önemli bulma (n=208)	6.8 ± 2.4	1 - 10

Tartışma

Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyodemografik özelliklerine bakıldığında; kız öğrenciler çoğunluktadır. Daha önce yapılan araştırmalarda Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi (2004), İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi (2001), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi (2008) ve Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde (2007) birinci sınıf öğrencilerinde cinsiyet açısından erkeklerin daha yüksek oranda tıp fakültesini tercih ettikleri tespit edilmiştir.^{11,22-24} 2014 yılında yapılan bir çalışmada ise benzer şekilde kız öğrencilerin daha fazla olduğu belirlenmiştir.²⁵ Yıllar içinde kız öğrencilerin tıp fakültesi tercih etme oranlarının yükseldiği söylenebilir.

Başka bir çalışmada tıp fakültesi öğrencilerinin mezun oldukları lise türlerinde anadolu ve fen liselerinin ağırlıkta olduğu vurgulanmıştır.²⁶ Öğrencilerin sosyoekonomik düzeylerinin ise orta-iyi düzeyde olduğu bulunmuştur.^{25,27} Bizim çalışmamızda da benzer şekilde anadolu ve fen lisesi mezunlarının ağırlıkta ve büyük çoğunluğun sosyoekonomik düzeylerinin orta-iyi seviyede olduğu tespit edilmiştir. Bu durumda, öğrenci mezuniyet profilinde pek fazla değişim olmadığı söylenebilir.

Tıp fakültesini tercih eden öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeylerinin incelendiği 2003 yılındaki bir çalışmada annelerin %14'ü, babaların ise %38'i yüksekokul mezunuyken, 2014 yılında yapılan çalışmada bu sefer annelerin %20'si, babaların ise %50'si üniversite mezunu bulunmuştur.²¹ Bizim çalışmamızda annelerin %50.5'i, babaların %71.2'sinin üniversite ve üstü mezun olduğu bulunmuştur. Ebeveyn profilinde eğitim düzeyinin yıllar içinde yukarı yönlü değişim gösterdiği söylenebilir.

Alanyazında dönem-1 öğrencilerinin bir çalışmada % 88.9'unun tıp fakültesine isteyerek girdiği¹¹, diğer bir çalışmada ise zorlu çalışma koşullarına rağmen tıp fakültelerinin revaçta olduğu ve öğrencilerin kendi istekleriyle tıp okumayı tercih ettikleri ortaya konmuştur.²¹ Üniversitede bir lisans programına yerleşmek ise kişinin geleceğini belirleyen çok önemli bir engeli aşmak olarak görülse de ilgi duyulmayan bir alanda eğitime devam etmek zorunda kalmak, yaşam kalitesini olumsuz etkileyebilmektedir.²⁸ Bizim çalışmamızda öğrencilerin çok büyük bir çoğunluğunun (%92.8) tıp fakültesini isteyerek seçtiği saptanmıştır. Bu durumun öğrencilerin hem eğitim hem de gündelik yaşamlarına olumlu katkısı olacağı çıkarımında bulunulabilir.

Araştırmanın Tıp Tarihi ve Etik dersi ile ilgili bulgularına bakıldığında; öğrencilerin neredeyse tamamının ders notu verilmesini istedikleri görülmüştür. Yarıdan fazlası ise kaynak kitap kullanımına gerek olmadığını belirtmiştir. Yine öğrencilerin çoğunluğu dersten bir gün önce ders notu verilmesini ve eğer böyle olursa derse okuyarak geleceklerini ifade etmiştir. Hemşirelik öğrencilerinde yapılmış bir çalışmada, bu çalışmayı destekleyen benzer sonuçlar gözlenmiştir; öğrencilerin büyük bir çoğunluğu ders notu verilmesini; kaynak kitap kullanımının ise gerekli olmadığını belirtmiştir. Yine hemşirelik öğrencileri aynı şekilde ders notunun bir gün önce verilmesini ve önceden verilmesi halinde derse okuyarak geleceklerini belirtmiştir.²⁰

Tıp fakültesinde genel cerrahi dersi için yapılmış bir çalışmada ise araştırmaya katılan öğrencilerin dersle ilgili ders notu verilmesini istedikleri görülmüştür. Öğrenciler ders notunun en az bir gün önce verilmesi durumunda derse çalışarak geleceklerini ifade etmişlerdir. Yapılan çalışmada genel cerrahi dersini alan öğrenciler belli bir kaynak kitap takip edilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.²¹ Bizim çalışmamızdaki ders notu verilmesi ile ilgili sonuçların benzer olduğu görülmektedir. Ancak araştırmaya katılan öğrenciler tıp tarihi ve etik dersi için bir kaynak kitap takip etmenin gerekmediği yönünde görüş belirtmeleri farklılık arz etmektedir. Buradan öğrencilerin dersin çok çeşitli kitap ve diğer materyallerden eğiticinin seçecekleri arasından işlenmesini tercih ettikleri sonucuna varmak olanaklıdır. Bunda dersi ilk kez alan öğrencilerin kaynak kitap kullanımı konusunda bilgilerinin ve görüşlerinin az olmasının da etkili olduğu düşünülebilir.

Öğrencilerin %57.7'si görsel öge olarak slayt veya barkovizyon kullanılmasını, tamamına yakını ise derste video gösteriminin faydalı olacağını ifade etmiştir. Yine öneri bölümünde %23.7'sinin ders anlatımının daha çok görsel öge (video/belgesel vb)/vaka sunumu ile zenginleştirilmesi gerektiği yönünde fikir beyan ettiği göze çarpmaktadır. Edgar Dale'nin Yaşantı Konisi'ne göre, insanlar süre sabit tutulmak şartıyla okuduklarının %10'unu, işittiklerinin %20'sini, gördüklerinin %30'unu, görüp-işittiklerinin %50'sini, söylediklerinin %70'ini ve yapıp söylediklerinin %90'ını hatırlamaktadırlar.²⁹ Alanyazına bakıldığında yapılan bir çalışmada görsel materyal kullanımının, öğrenci başarısını artırdığı gösterilmiştir.³⁰ Öğrenci ve öğretmenlerin katıldığı bir çalışmada, görsel-işitsel araç kullanımının öğretim sürecini etkilediği belirlenmiştir. Görsel-işitsel araçların, öğrenmeyi etkin kıldığı, derinlemesine bilgi sağladığı, değişim getirdiği ve motive ettiği bilinmektedir.³¹ Tıp fakültelerinde sunulan eğitimlerde, görsel ve işitsel öge kullanımının öğrenci başarısını olumlu etkileyebileceği çıkarımında bulunmak mümkündür.

Alanyazında aktif eğitim yöntemleri uygulamaları ile ilgili öğrencilerin tutumları ve geri bildirimlerinin incelendiği bir çalışmada; aktif eğitim yöntemi uygulamalarının, öğrencilerin ders başarılarını olumlu yönde etkilediği gösterilmiştir.³² Benzer şekilde bizim çalışmamızda da öğrencilerin yarıdan fazlasının dersle ilgili etkinliklere katılım, konu anlatımı, vaka anlatımı gibi aktif eğitim yöntemlerinin kullanılmasını talep ettikleri saptanmıştır. Buradan hareketle aktif eğitim yöntemlerine olan ilginin ve bakış açısının öğrenciler tarafından olumlu olduğu ve tıp eğitiminde faydalanabileceği sonucuna varılabilir.

Çalışmamızda öğrencilerin, tıp tarihi ve etik dersini mesleki açıdan orta düzeyde (6.8±2.4) önemli buldukları tespit edilmiştir. Alanyazın taramasında konuyla ilgili bir değerlendirmeye ise rastlanmamıştır. Ancak tıp fakültesinde okutulan farklı dersler için Gazi ve Fırat Üniversitelerinde yapılan çalışmalarda öğrencilerin mesleğe olan katkısı bakımından ders içeriklerini önemsedikleri belirlenmiştir.^{33,34} Bu sonuçlar doğrultusunda

tıp tarihi ve etik dersinin mesleğe katkısı konusunda öğrencilerin farkındalığının artırılmasının dersin öğrenciler tarafından önemsenmesi adına önemli olduğu çıkarımında bulunmak mümkündür. Bu durumun öğrencinin derse bakışını olumlu etkileyerek verimliliğine katkısı olacağı düşünülebilir.

Anatomi dersi için; Gazi Üniversitesi'nde yapılmış çalışmada öğrencilerin %61.7'sinin eğitimden memnun oldukları bulunmuştur.³³ Erciyes Üniversitesi'nde yapılan ve memnuniyetin puanlandığı bir çalışmada ise öğrencilerin memnuniyeti orta düzeyde tespit edilmiştir.³⁵ Alanyazında eğitimin kalite düzeyinin belirlenmesinde, öğrenci memnuniyetinin önemli bir gösterge olduğu bilinmektedir.³⁶ Bizim çalışmamızda ise tıp tarihi ve etik dersi ile ilgili öğrencilerin yarıya yakını dersin sunumu ve verimliliğinden memnun olduklarını ve yeterli bulduklarını ifade etmiştir. Eğitim etkinliklerinde, sunulan eğitimin kalitesi hakkında bilgi edinebilmek adına memnuniyetinin tespitine yönelik öğrenci geri bildirimlerinin önemli olduğu söylenilebilir.

Çalışma evreni olarak bir üniversitenin ve bir dersi seçilmiş olması ve verilerin gönüllülük esasına göre çevrimiçi elde edilmiş olması çalışmanın kısıtlılıkları arasında olmakla birlikte dersin değerlendirilmesi ve planlaması yönünden değerlidir. Daha fazla üniversitenin eğitim programlarının değerlendirildiği geniş popülasyonlu çalışmalar ile alanyazına katkı sağlanabilecektir.

Sonuç

Bilgi ve araştırma temeline dayalı bir eğitim sunulması; bilgili, yetenekli ve gerekli donanıma sahip hekimlerin yetiştirilmesinde son derece önemlidir. Her geçen gün bir yenisini eklenen tıp dünyasındaki bilginin, öğrencilere en etkili ve verimli bir şekilde nasıl aktarılacağı konusunda daha fazla araştırma yapılmalı ve bu konuda öğrencilerden işlenen derslerle ilgili geri dönüşler alınmalıdır. Alınan geri dönüşler eğitimin kalitesinin değerlendirmede yol gösterici olacaktır. Bu açıdan dersin verimli geçmesi ve eğitim-öğretim programında yer alma amacına ulaşabilmesi bakımından öğrenci görüşlerinin dikkate alınması şarttır. Tıp fakültesi öğrencilerinin büyük çoğunluğunun liselerin fen-matematik programlarından mezun oldukları ve girdikleri üniversite sınavında da sayısal bölümde başarılı olarak tıp fakültesine geldikleri göz önünde bulundurulduğunda, bu durum daha da önem kazanmaktadır. Çünkü tıp tarihi ve etik dersi, özellikle tarih anlatımı ve metodolojisi bakımından sadece sağlık bilimleri ile değil sosyal ve beşeri bilimler ile de yakından ilgili olan multidisipliner ve interdisipliner yönü öne çıkan bir derstir.

Öğrencilerin derslerde aktif eğitim yöntemlerine ilgi duydukları görülmektedir. Bu nedenle derslerde video gibi daha fazla görüntülü-sesli materyalin kullanılması önerilmektedir. Bunun için de üniversitelerin uygun fiziki koşullar ile cihaz ve sistemlerin sağlanması için gerekli planlamaları yapmaları gerekmektedir. Çalışmanın Covid-19 pandemisi sürecinde uzaktan eğitim ile yapılan eğitim-öğretim faaliyetinin ardından yapıldığı değerlendirildiğinde, uzaktan eğitim platformlarının aktif eğitim yöntemlerine uyumlu olmalarının şart olduğu da ortaya çıkmaktadır.

Öğrencilerin kaynak kitap takip etmek istemedikleri de göz önünde bulundurulduğunda; ders öğreticisinin notlarında ana noktaların taslağının olması, anahtar soruların hazırlanması, dersin amacı veya amaçlarının belirtilmesi, görsel-işitsel araçların ve çeşitli etkinliklerin nerelerde kullanılacağına ilişkin hatırlatıcı notların bulunması faydalı olabilir. Yine öğreticinin ders anlatımına güçlü bir girişle başlanması ve yumuşak bir geçişle devam etmesi, kişisel düzeyde iletişim ve öğrencilerle göz teması kurma, sınıf ortamında ses tonunun en arkadakilerin de duyacağı şekilde ayarlama, tekrarlayıcı kelimelerden, mimiklerden ve jestlerden kaçınma, sunum sırasında coşku ve heves gösterme, sınıfta uygun bir şekilde öğrencileri rahatsız etmeyecek şekilde dolaşma, öğrencilerin isimlerinin öğrenme ve onlara derslerde isimleri ile hitap etme derslere olan ilgi ve katılımı artırmada faydalı olabilir.

Öğrencilerin görsel hafızalarına hitap edebilmek ve onların ilgilerini çekebilmek için derslik, kantin ve bina girişleri gibi yerlere tıp tarihine mal olmuş hekimlerin ve tıp tarihi ile ilgili çeşitli resim, fotoğraf ve diğer

görsellerin koyulmasının veya duvarların uygun bir şekilde bunlarla donatılmasının uygun olacağı düşünülmektedir. Görsellerin altına o görselle ilgili kısa açıklamaların yapılması bu tip çalışmaları daha da zenginleştirecektir.

Mümkün olan imkânlar dâhilinde öğrencilerin katılımıyla tıp tarihi açısından önemli olan antik kentlere, ören yerlerine ve müzelere teknik inceleme gezilerinin düzenlenmesi ve bunların ders programlarında gösterilmesinin anlatılan konuların pekiştirilmesi ve tıp tarihine ilginin artırılması için destekleyici olacakları düşünülmektedir.

Ayrıca hem genel hem de seçilen bir özel konuda tanınmış isimlerin konuşmacı olacağı konferans, panel veya sempozyum gibi bilimsel etkinlikler düzenlenerek öğrencilerin bunlara etkin katılımlarının sağlanması son derece faydalı olabilir. Covid-19 pandemisi ve benzeri hareketliliğin kısıtlandığı durumlarda çevrim içi etkinliklerin (webinar) düzenlenmesi alternatif ve etkili bir çözüm yolu olabilir.

Bu çalışmadan çıkartılan bir diğer sonuç ise tıp tarihi ve etik dersleri ile ilgili ulusal eğitim sorunlarının inceleneceği detaylı çalışmaların gerekliliğidir. Böylece dünyadaki örnekleri de dikkate alınarak öğretim üyesi yapısından ve üretkenliğinden, dersin uygulamalı yapılabildiği ve probleme dayalı öğrenime kadar pek çok hususun değerlendirilebileceği düşünülmektedir.

Bilgi

Çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Etik Onay

Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Etik Kurulundan 25.11.2020 tarihli ve 46/3 sayılı onay alınmıştır.

Araştırmacı Katkı Oranı Beyanı

Fuat İnce: Fikir, tasarım, danışmanlık/denetleme, analiz ve yorum, kaynak taraması, makale yazımı, eleştirel inceleme.

Kıymet Batmaz: Fikir, tasarım, danışmanlık/denetleme, analiz ve yorum, kaynak taraması, makale yazımı, eleştirel inceleme.

Kaynaklar

1. Constitution of the World Health Organization. Basic Documents. Forty-fifth Edition. Supplement. New York: 2006;s.1.
2. Ateş M. Sağlık Hizmetleri Yönetimi. Beta Yay. İstanbul: 2011;s.3.
3. Gökkoca FZU. Sağlık Eğitimi Açısından Temel İlkeler. JCME 2001;10(10):371-374.
4. Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitimi Ulusal Standartları. TEPDAD Yay. 2020;s.17.
5. Tamam İ, Başer Kolcu Mİ. Türkiye'deki Tıp Fakülteleri ile Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrenci Trendinin Değerlendirilmesi. Med J SDU 2018; 25(1):56-62.
6. Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitimi Ulusal Çekirdek Eğitim Programı 2020 [İnternet]. Ankara: Ulusal Çekirdek Eğitim Programları. [cited 2020 Dec 17] Erişim adresi: https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Ulusal-cekirdek-egitimi-programlari/mezuniyet-oncesi-tip-egitimi-cekirdek-egitimi-programi.pdf
7. Uzel, İ. Tıp Etiği Eğitimi. Türkiye Klinikleri J Med Ethics 1994;2(3):121-126.
8. Yıldırım G. Sağlık profesyonellerinin Etik Kavramından Anladıkları ve Kuramsal Etik Çalışması Yapanlardan Bekledikleri. Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. 2008;28-32.
9. Yıldırım G, Kadioğlu S. Etik ve Tıp Etiği Temel Kavramları. Cumhuriyet Med J 2007; 29 (2):7-12.
10. Kurt, E. ve ark. Türkiye'deki Bazı Tıp Fakültelerinin Etik Eğitimi Müfredatının İncelenmesi. Turkish Studies 2015;1071-1082.
11. Timbil S, ve ark. Tıp eğitimine Yeni Başlayan Öğrencilere Yönelik Durum Değerlendirme Çalışması: İki Yıla Ait verilerin Karşılaştırması. J Med Educ World 2007;26(1):1-11.
12. Bayat, AH. Tıp Tarihi. Genişletilmiş 3. Baskı. Üçer Matbaacılık Ltd. 2016;22-23.
13. Schulz, Stefan. ve ark. How Important is Medical Ethics and History of Medicine Teaching in the Medical Curriculum? An Empirical Approach towards Students' Views. GMS Zeitschrift für Medizinische Ausbildung 2012;29(1):1-18.

14. Çencen, N. Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Tıp Tarihi ve Etiği Dersinin Tıp Tarihi Konularına İlişkin Görüşleri (Gazi Üniversitesi Örneği). *Diyalektolog-J National Social Sci* 2018;19:503-518.
15. Altan S, Rahman S, Çam S. Tıp Fakültesi Klinik Öncesi Eğitim Almakta Olan Öğrencilerin Tıp Etiği Konusundaki Bilgi Düzeyleri. *Firat Med J* 2013;18(2):109-16.
16. Keskin MÖ, Yıldız ÖÖ, Aksakal E. Metaphoric perceptions of medical school students about ethical concept. *Ihl J Educ Res* 2019;4(2):300-13.
17. Kolcu G, ve ark. *Prog Nutr* [Internet]. 2020 Sep 25;22(2-S SE-Original articles):e2020005. [cited 2021 Feb 16] Available from: <https://mattioli1885journals.com/index.php/progressinnutrition/article/view/10443>
18. Frye AW, Hemmer PA. Program evaluation models and related theories: AMEE Guide No. 67. *Med Teach* [Internet]. 2012 May 1;34(5):e288–99. [cited 2021 Feb 12] Available from: <https://doi.org/10.3109/0142159X.2012.668637>
19. Henry RC, Wright DE. When Do Medical Students Become Human Subjects of Research? The Case of Program Evaluation. *Acad Med* [Internet]. 2001;76(9). [cited 2021 Feb 16] Available from: https://journals.lww.com/academicmedicine/Fulltext/2001/09000/When_Do_Medical_Students_Become_Human_Subjects_of.6.aspx
20. Baksi A, Durğun İB. Hemşirelik Öğrencilerinin Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Dersinden Beklentilerinin İncelenmesi. *Türkiye Klinikleri J Med Ethics* 2020;28(2):264-72.
21. Tarhan Ö, ve ark. Genel cerrahi dersinde görsel-işitsel araçların kullanılmasında öğrenci tercihleri. *Med J SDU* 2009; 12(2): 26-29.
22. Alper Z, Özdemir H. Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesini Tercih Eden Öğrencilerin Kimi Sosyodemografik Özellikleri ve Mesleğe Bakış Açıkları. *Uludag Med J* 2004;30(2): 93-6.
23. Edirne T, ve ark. Tıp Fakültesi Dönem 2 Öğrencileri ve Tıp Eğitimi. *Van Med J* 2008;15(1):18-22.
24. Vehid S, ve ark. Tıp Eğitimi Seçmede Ailede Hekim Bulunmasının Rolü. *Cerrahpasa Med J* 2001;32(2):91-6.
25. Cansever Z, ve ark. Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Birinci Sınıf Öğrencilerinin Tıp Fakültesini Tercih Nedenleri ve Tıp Eğitiminden Beklentileri. *Konuralp Med J* 2014;6(1), 17-21.
26. Özan S, ve ark. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesinde Tıp Eğitimine Yeni Başlayan Öğrencilere Yönelik Durum Değerlendirme Çalışması. *J Med Educ World* 2006;23(1):12-8.
27. Sadıkoğlu G, ve ark. Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni 2001 Yılında Tercih Eden Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Düzeyleri. *Türkiye Klinikleri J Med Sci* 2003;23(1):14-7.
28. Gündoğar D, ve ark. Üniversite Öğrencilerinde Yaşam Doyumunu Yordayan Etkenlerin İncelenmesi. *J Clin Psychiatry* 2007;10(1):14-27.
29. Kuşçu E. The Use Of Audio-Visual Materials In Foreign Language Teaching and Learning. *ASOS J* 2017;5(43):213-24.
30. Gülen S, Demirkuş N. Güneş Sistemi ve Ötesi: Uzay Bilmecesi Ünitesinde, Görsel Materyalin Öğrenci Başarısına Etkisi. *VYYU J Educ* 2015; 11(1): 1-19.
31. Rasul S, Bukhsh Q, Batool S. A Study to Analyze the Effectiveness of Audio Visual Aids in Teaching Learning Process at the University Level. *Procedia Soc Behav Sci* 2011;28:78-8.
32. Sökmen N. Önlisans Öğrencilerinin Kimya Dersinde Uygulanan Aktif Eğitim Yöntemleri. *TED J Educ Sci* 2000; 25 (117):29-33.
33. Gözil R, ve ark. Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi 2. Sınıf Öğrencilerinin Anatomi Eğitimi Değerlendirmeleri. *J Med Educ World* 2006;23(23): 27-32.
34. Öğetürk M, ve ark. Tıp Öğrencileri Nasıl Bir Anatomi Eğitimi İstiyor? *J Med Educ World* 2003;10:7-10.
35. Tuygar Ş, ve ark. Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Anatomi Eğitimine Yönelik Memnuniyet Düzeyleri ve İlgili Değişkenlerin İncelenmesi. *J Med Educ World* 2015;14(42):5-14.
36. Altaş D. Üniversite Öğrencileri Memnuniyet Araştırması. *Marmara JEAS* 2006;21(1), 439-58.